

FÖRSTAINSTANSRÄTTENS DOM (tredje avdelningen)
den 21 januari 1999 *

I de förenade målen T-185/96, T-189/96 och T-190/96,

Riviera Auto Service Établissements Dalmasso SA, bolag bildat enligt fransk rätt i konkurs, Nice (Frankrike), företrätt av advokaten Hélène Cauzette-Rey, konkursförvaltare, i förfarandet företrädd av advokaten Christian Bourgeon, Paris, delgivningsadress: advokatbyrån François Brouxel, 6, rue Zithe, Luxemburg,

Garage des quatre vallées SA, bolag bildat enligt fransk rätt, Albertville (Frankrike),

Pierre Joseph Tosi, Albertville,

föremål för ackord, företrädd av advokaten Rémi Saint Pierre, god man,

Palma SA (CIA — Groupe Palma), bolag bildat enligt fransk rätt, Salon-de-Provence (Frankrike),

Christophe och Gérard Palma, Salon-de-Provence,

i konkurs, företrädda av advokaten Dominique Rafoni, konkursförvaltare,

* Rättegångsspråk: franska.

i förfarandet företrädda av advokaterna Jean-Louis och Gisèle Portolano, Aix-en-Provence (Frankrike), delgivningsadress: advokatbyrån Nathan Roy, 18, rue des Glacis, Luxemburg,

sökande,

mot

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av juridiske chefsrådgivaren Giuliano Marengo, Guy Charrier och Loïc Guérin, nationella tjänstemän med förordnande vid kommissionen, samtliga i egenskap av ombud, delgivningsadress: rätts-tjänsten, Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg, Luxemburg,

svarande,

med stöd av

Groupe Volkswagen France SA, Villers-Cotterets (Frankrike), företrädd av advokaten Joseph Vogel, Paris, delgivningsadress: advokatbyrån Arendt et Medernach, 8—10, rue Mathias Hardt, Luxemburg,

intervenient,

angående en talan om dels ogiltigförklaring av beslut om att avslå klagomål om överträdelser av artikel 85.1 i EG-fördraget (mål T-185/96, T-189/96 och T-190/96), dels talan om ersättning för den skada som sökandena skulle ha lidit till följd av besluten (mål T-189/96 och T-190/96),

meddelar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN (tredje avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Tiili samt domarna A. Potocki och J. D. Cooke,

justitiesekreterare: avdelningsdirektören B. Pastor,

med hänsyn till det skriftliga förfarandet och efter det muntliga förfarandet den 13 oktober 1998,

följande

Dom

Bakgrund

- 1 Sökandena är före detta återförsäljare för bolaget VAG France, sedermera Groupe Volkswagen France SA (nedan kallat Volkswagen), dotterbolag till den tyska tillverkaren Volkswagen med ensamrätt att till Frankrike importera fordon av märkena Volkswagen och Audi.
- 2 Efter det att koncessionsgivaren sagt upp återförsäljningsavtalet mellan år 1986 och år 1991 klagade sökandena till kommissionen i enlighet med artikel 3 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86 (EGT L 13, s. 204; svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 8) och anförde att Volkswagen, med åberopande av standarddistributionsavtalet (nedan kallat standardavtalet), vägrade leverera till dem efter det att de uteslutits som återförsäljare.

- 3 Sökandena begärde att kommissionen skulle fastslå att standardavtalet stred mot artikel 85.1 i EG-fördraget och att det inte gav koncessionsgivaren rätt att vägra sälja nya fordon och/eller reservdelar av märkena Audi och Volkswagen eller förbjuda sina auktoriserade distributörer att göra detsamma, på grund av att sökandena inte längre ingick i distributionsnätet.
- 4 På kommissionens begäran tog Volkswagen ställning till klagomålen och besvarade kommissionens begäran om upplysningar enligt artikel 11 i förordning nr 17 av den 6 februari 1962. Kommissionen genomförde även en undersökning hos 260 återförsäljare genom att tillstålla dessa ett detaljerat frågeformulär, av vilka omkring 200 besvarades på ett användbart sätt.
- 5 Utredningen ledde till att ett förfarande för konstaterande av överträdelse av gemenskapens konkurrensbestämmelser inleddes samt att Volkswagen delgavs ett meddelande om anmärkningar där det fastslogs att 17 villkor i det standardavtal som gällde den 1 januari 1990, eller deras tillämpning, var av konkurrensbegränsande beskaffenhet.
- 6 Enligt kommissionen ledde konkurrensbegränsningarna till att hela standardavtalet föll utanför gruppundantaget enligt kommissionens förordning (EEG) nr 123/85 av den 12 december 1984 om tillämpning av fördragets artikel 85.3 på vissa grupper av försäljnings- och serviceavtal för motorfordon (EGT L 15, s. 16, svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 56, nedan kallad den tidigare förordningen).
- 7 Kommissionen tillade att ett sådant standardavtal inte kan omfattas av ett enskilt undantag enligt artikel 85.3 i fördraget då det inte har anmälts. Under alla omständigheter uppfyllde det inte villkoren i denna bestämmelse.

- 8 Kommissionen underrättade följaktligen Volkswagen om att den avsåg att fastslå att bolaget gjort sig skyldigt till överträdelser av artikel 85.1 i fördraget, ålägga bolaget att upphöra med överträdelserna och ålägga bolaget böter enligt artiklarna 15 och 16 i förordning nr 17 av den 6 februari 1962.

- 9 Efter att ha mottagit yttranden från berörda parter sammankallade kommissionen den 8 november 1994 ett möte med koncessionsgivaren och klagandena.

- 10 Kommissionen beslutade slutligen att inte behandla klagomålen ytterligare. I skrivelse av den 24 juni 1996 förklarade den att den hade för avsikt att inte undersöka ärendet ytterligare och uppmanade klagandena att inkomma med yttranden.

- 11 Kommissionen ansåg att dessa yttranden inte tillförde några omständigheter eller argument som kunde ändra dess inställning. Genom beslut av den 23 september 1996 (nedan kallat avslagsbeslutet) avslog kommissionen således klagomålen slutligt.

- 12 Kommissionen ansåg å ena sidan att vissa anmärkningar vid undersökningen hade visat sig avse avtalsvillkor eller avtalspraxis som inte utgjorde konkurrensbegränsningar i den mening som avses i artikel 85.1 i fördraget.

- 13 Å andra sidan avslog kommissionen de inledningsvis framställda anmärkningarna och anförde att det inte fanns ett tillräckligt gemenskapsintresse för att fortsätta förfarandet. Kommissionen påpekade att insamling av bevismaterial för att i förekommande fall visa att det förekommit överträdelser i det förflutna skulle ha fordrat resurser som inte stod i proportion till dess syfte och personal, särskilt vad beträffar

kompetensfördelningen mellan gemenskapsmyndigheten och de nationella domstolarna. Dessutom såg kommissionen som sin uppgift att ingripa för framtiden på lagstiftningsnivå, genom att utarbeta kommissionens förordning (EG) nr 1475/95 av den 28 juni 1995 om tillämpning av fördragets artikel 85.3 på vissa grupper försäljnings- och serviceavtal för motorfordon (EGT L 145, s. 25, nedan kallad den nya förordningen).

Förfarandet vid förstainstansrätten

- 14 Under dessa förhållanden väckte sökandena talan genom ansökan som inkom den 22 och den 26 november 1996.

- 15 Volkswagen har, genom beslut av den 16 september 1997, tillåtits intervensera i de tre målen till stöd för kommissionens yrkanden, och inkom med interventionsinlägga den 18 december 1997.

- 16 På grundval av referentens rapport beslutade förstainstansrätten (tredje avdelningen) att inleda det muntliga förfarandet utan att vidta föregående åtgärder för bevisupptagning. Den beslutade emellertid att som åtgärder för processledning anmoda parterna att besvara vissa skriftliga frågor.

- 17 Genom beslut av den 3 september 1998 förenades de tre målen vad gäller det muntliga förfarandet och domen.

- 18 Parterna utvecklade sin talan och svarade på förstainstansrättens frågor vid sammanträdet den 13 oktober 1998.

Parternas yrkanden

Mål T-185/96

19 Sökanden har yrkat

- 1) att avslagsbeslutet skall ogiltigförklaras,
- 2) att kommissionen skall förpliktas ersätta rättegångskostnaderna.

20 Kommissionen har yrkat

- 1) att talan skall ogillas,
- 2) att sökanden skall ersätta rättegångskostnaderna.

21 Intervenienten har yrkat

- 1) att talan skall avvisas,

- 2) att talan skall ogillas,
- 3) att sökanden skall förpliktas ersätta samtliga kostnader för interventionen.

Mål T-189/96 och T-190/96

22 Sökandena har yrkat

- 1) att avslagsbesluten skall ogiltigförklaras,
- 2) att förstainstansrätten efter att ha prövat saken skall fastställa att standardavtalet omfattas av artikel 85.1 i fördraget och att det inte uppfyller vare sig villkoren för gruppundantag enligt den tidigare förordningen eller villkoren för enskilt undantag i den mening som avses i artikel 85.3 i fördraget,
- 3) att förstainstansrätten skall fastställa att kommissionen på utomobligatorisk grund skall ersätta den skada som sökandena lidit med ett belopp om 540 000 ecu, vilket motsvarar 10 procent av utebliven vinst till följd av kommissionens underlåtenhet,
- 4) att kommissionen skall förpliktas ersätta rättegångskostnaderna till ett belopp om 100 000 FF.

23 Kommissionen har yrkat

- 1) att yrkandet om ogiltigförklaring skall ogillas,
- 2) att det andra och det tredje yrkandet skall avvisas,
- 3) att sökandena skall förpliktas ersätta rättegångskostnaderna.

24 Intervenienten har yrkat

- 1) att skadeståndsyrkandena skall avvisas,
- 2) att yrkandet om ogiltigförklaring skall ogillas, och
- 3) i andra hand, att det andra yrkandet skall ogillas, samt
- 4) att sökandena skall förpliktas ersätta samtliga kostnader för interventionen.

Yrkandena om ogiltigförklaring (mål T-185/96, T-186/96 och T-190/96)

Huruvida yrkandena om ogiltigförklaring kan prövas i sak

- 25 Det följer av fast rättspraxis att en intervenient inte har rätt att göra en invändning om rättegångshinder om inte svaranden har framställt motsvarande invändning, vilket inte skett i förevarande fall (förstainstansrättens dom av den 27 november 1997 i mål T-290/94, Kaysersberg mot kommissionen, REG 1997, s. II-2137, punkt 76).
- 26 Intervenientens invändning om rättegångshinder skall därför avvisas.

Huruvida det andra yrkandet i mål T-189/96 och T-190/96 kan prövas i sak

- 27 Förstainstansrätten fastslår att det andra yrkandet i mål T-189/96 och i mål T-190/96, vilka syftar till att förstainstansrätten skall pröva målet och klagomålen, går utöver gemenskapsdomstolarnas behörighet att pröva lagenligheten av avslagsbeslut enligt artikel 173 i fördraget.
- 28 Av detta följer att det andra yrkandet i mål T-189/96 och i mål T-190/96 skall avvisas.

Prövning i sak

Den första grunden: Kommissionen har felaktigt ansett att vissa avtalsvillkor i standardavtalet inte var konkurrensbegränsande och därigenom gjort sig skyldig till en överträdelse av artikel 85 i fördraget.

- 29 Sökandena anser huvudsakligen att kommissionen, genom att i avslagsbesluten anse att fyra avtalsvillkor i standardavtalet inte var konkurrensbegränsande, dels har åsidosatt principen om restriktiv tolkning av gruppundantag, vilken framgår av andra övervägandet till den tidigare förordningen, dels förbisett att de omtvistade avtalsklausulerna försatte distributörerna i en allt allvarligare beroendeställning. Att sådant beroende begränsas är ett grundläggande villkor för att gruppundantag skall beviljas.
- 30 Förstainstansrätten erinrar om att den tidigare förordningen inte innehåller några tvingande bestämmelser som direkt påverkar giltigheten av klausulerna i ett avtal eller ålägger parterna att anpassa innehållet därefter, eller innebär att avtalet skall betraktas som en nullitet om samtliga villkor i den tidigare förordningen inte är uppfyllda (domstolens dom av den 18 december 1986 i mål 10/86, VAG France, REG 1986, s. 4071, punkt 16, och av den 30 april 1998 i mål C-230/96, Cabour, REG 1998, s. I-2055, punkt 47).
- 31 När ett avtal inte uppfyller samtliga de villkor som föreskrivs i en undantagsförordning omfattas det inte av förbudet i artikel 85.1 annat än om det har till syfte eller resultat att märkbart hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen inom den gemensamma marknaden och om det kan påverka handeln mellan medlemsstater (domen i det ovannämnda målet Cabour, punkt 48).

32 Vid bedömningen av den första grunden, skall förstainstansrätten således endast kontrollera om kommissionen har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att slutligt fastställa att de avtalsvillkor som varit föremål för granskning inte utgjorde konkurrensbegränsningar i den mening som avses i artikel 85.1 i fördraget.

— Koncessionsgivarens kontroll av återförsäljningen genom ombud till slutkonsumenter av produkter som omfattas av avtalet

33 Sökandena har kritiserat kommissionens bedömning att den klausul i standardavtalet där det fastställs på vilket sätt koncessionsgivaren skall kontrollera de beställningar som ombud gör hos återförsäljare för slutkonsumenters räkning inte skulle vara som konkurrensbegränsande.

34 Förstainstansrätten påpekar att kommissionen har kommit till slutsatsen, vilken inte bestridits av sökandena, att beställningarna i fråga inte gick att upphäva så snart de godtagits av återförsäljarna och att de därför var av oåterkallelig beskaffenhet.

35 Under dessa förhållanden anser förstainstansrätten att det inte har visats att kommissionen har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att anse att dessa metoder att kontrollera om ett exklusivt distributionsnät är slutet inte i sig utgjorde en konkurrensbegränsning i den mening som avses i artikel 85.1 i fördraget.

— Direktförsäljning från koncessionsgivare till slutkonsument

36 Sökandena har lagt kommissionen till last att den slutligen har uteslutit direktförsäljning till vissa slutkonsumenter från gemenskapens konkurrensbestämmelser, att den ansett att standardavtalet föreskriver lägre priser för koncessionsgivaren än

för återförsäljarna, och på så sätt felbedömt den inverkan som denna försäljning, på grund av sin omfattning och det sätt på vilket den skedde, kunde ha på koncessionernas ekonomiska jämvikt.

- 37 Förstainstansrätten fastslår att denna invändning inte avser giltigheten av själva den klausul som är under prövning utan enbart att den ekonomiska jämvikten i återförsäljaravtalet eventuellt kan komma att rubbas till följd av att koncessionsgivaren missbrukar detta avtalsvillkor, vilket inte har visats.

— Ersättning till distributören

- 38 Sökandena har lagt kommissionen till last att denna slutligen har ansett att den frihet som koncessionsgivaren förfogade över vid beräkningen av ersättningen till återförsäljarna, i samband med prisnedsättningar och rabatter, inte omfattas av gemenskapens konkurrensbestämmelser. Koncessionsgivaren har, enligt sökandena, således gjort en första marginell nedsättning, utan ersättning, och därefter en tillfällig, marginell nedsättning huvudsakligen motiverad av "ostrukturerade rabatter inom distributionsnätet". Av detta skäl har återförsäljarna under en del av räkenskapsåret 1993 inte kunnat förfoga över hela sin marginal.
- 39 Förstainstansrätten påpekar att det relevanta avtalsvillkoret i standardavtalet föreskrev att återförsäljarnas ersättning skulle regleras enligt marknadsvillkoren.
- 40 Dessutom var de två ingripanden som läggs koncessionsgivaren till last, precis som kommissionen med rätta har anfört, hänförliga till förhållandet mellan tillverkaren och återförsäljarna. Det har avslutningsvis inte visats att koncessionsgivaren ingrep direkt i fastställandet av återförsäljarnas pris vid återförsäljning till de slutliga köparna, eftersom det inte har visats att de "listpriser" som koncessionsgivaren rekommenderade återförsäljarna faktiskt hade karaktär av fastställda återförsäljarpriser.

— Avtal om gemensamt bankkonto

- 41 Sökandena har gjort gällande att kommissionen felaktigt har bortsett från att funktionen hos avtalet om ett bankkonto påverkades negativt i konkurrenshänseende, även om detta gjorde det möjligt för koncessionsgivaren att begränsa de medel som fanns tillgängliga för återförsäljaren och dennes frihet att bestämma över sina inköp, på grund av att koncessionsgivaren förbehållit sig befogenheten att försena krediteringen till detta konto av krediter för distributören.
- 42 Förstainstansrätten anser att sökandenas invändningar åsyftar inte bara den omtvistade klausulen i sig, utan det faktum att den eventuellt missbrukats, vilket alls inte framgår av handlingarna i målet.
- 43 Det har således inte visats att kommissionen gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att fastslå att de klausuler i standardavtalet som undersökts ovan inte i sig hade någon konkurrensbegränsande verkan i den mening som avses i artikel 85.1 i fördraget.
- 44 Talan kan således inte vinna bifall på den första grunden.

Den andra grunden: Kommissionen har åsidosatt artikel 85 i fördraget genom att vägra fastställa att andra omtvistade klausuler i standardavtalet hade en konkurrensbegränsande verkan

- 45 Genom den andra grunden lägger sökandena huvudsakligen kommissionen till last att den inte har fastslagit att åtta andra omtvistade klausuler i standardavtalet hade en konkurrensbegränsande verkan, genom att felaktigt åberopa att det saknades ett tillräckligt gemenskapsintresse för att fortsätta behandla klagomålen. Kommissionen kan, enligt sökandena, inte göra gällande att insamlingen av bevismaterial avseende överträdelser av artikel 85.1 i fördraget inte stod i proportion till dess resurser, då uppgifterna i akten tvärtom hade gjort det möjligt att vidhålla de anmärkningar som

ursprungligen framfördes till koncessionsgivaren. Tvärtemot vad kommissionen har gjort gällande kan nationella domstolar inte på ett ändamålsenligt sätt fatta beslut om omtvistade konkurrensbegränsningar. Avslutningsvis kan det faktum att den tidigare förordningen slutat gälla och den nya trätt i kraft inte heller motivera att det saknas ett gemenskapsintresse.

- 46 För att i dylika fall kunna avslå ett klagomål på grund av att det saknar gemenskapsintresse, skall kommissionen i samband med att den utnyttjar sitt utrymme för skönsmässig bedömning särskilt väga betydelsen av den påstådda överträdelsen för den gemensamma marknadens funktion mot möjligheten att kunna fastställa dess existens och hur vittgående i detta hänseende de nödvändiga undersökningsåtgärderna är (förstainstansrättens dom av den 18 september 1992 i mål T-24/90, Automec mot kommissionen, REG 1992, s. II-2223, punkt 86, svensk specialutgåva, volym 13, och av den 24 januari 1995 i mål T-5/93, Tremblay m. fl. mot kommissionen, REG 1995, s. II-185, punkt 62).
- 47 Det ankommer på kommissionen att införskaffa tillräckligt exakt och inbördes överensstämmande bevismaterial till stöd för att de påstådda överträdelserna har en konkurrensbegränsande verkan i den mening som avses i artikel 85.1 i fördraget. Detta krav är inte uppfyllt i fall då det är möjligt att lämna en sannolik förklaring till överträdelserna som visat att gemenskapens konkurrensbestämmelser inte har överträtts (domstolens dom av den 28 mars 1984 i de förenade målen 29/83 och 30/83, CRAM och Rheinzink mot kommissionen, REG 1984, s. 1679, punkt 16 och följande punkter).
- 48 Då kommissionen, som i förevarande fall, inte har exklusiv behörighet att fastställa huruvida avtalsklausuler är förenliga med artikel 85.1 i fördraget, utan även nationella domstolar kan göra detta till följd av att nämnda bestämmelse har direkt effekt, kan en klagande inte fordra att kommissionen skall fatta ett sådant beslut som avses i artikel 189 i fördraget i fråga om förekomsten av påstådda överträdelser (förstainstansrättens dom av den 27 juni 1995 i mål T-186/94, Guérin mot kommissionen, REG 1995, s. II-1753, punkt 23).

- 49 Även om kommissionen på begäran av privata näringsidkare kan inleda ett förfarande för fastställelse av överträdelse av bestämmelserna i artikel 85 i fördraget, överensstämmer klagandenas privata intresse desto mindre med gemenskapsintresset av att fortsätta utredningen av de antagna överträdelserna då kommissionen dessförinnan kommit fram till att vissa av de inledningsvis beslutade åtgärderna inte skall vidhållas.
- 50 Kommissionen kan ha desto större skäl att uppmana klagandena att överklaga till nationella domstolar, eftersom det ankommer på dessa att besluta om de konkreta förutsättningarna för parternas verkställighet av standardavtalet (jämför förstainstansrättens dom av den 12 december 1996 i mål T-88/92, Leclerc mot kommissionen, REG 1996, s. II-1961, punkterna 122 och 123), och att mot bakgrund av tillämplig nationell rätt bedöma räckvidden och konsekvenserna av att vissa avtalsvillkor skall anses vara en nullitet enligt artikel 85.2 i fördraget, särskilt i förhållande till övriga delar av avtalet (se domstolens dom av den 14 december 1983 i mål 319/82, Société de vente de ciments et bétons de l'Est, REG 1983, s. 4173, punkterna 11 och 12, och domen i det ovannämnda målet Cabour, punkt 51).
- 51 Den nationella domstolens behörighet inbegriper alltså att enligt nationell rätt besluta om avtalsparternas ansvar till följd av att de vägrat att sälja till utomstående återförsäljare med stöd av ett koncessionsavtal som innehåller ogiltiga avtalsklausuler.
- 52 Även om kommissionen slutligen inte skall åsidosätta gränserna för det rättsskydd som den nationella domstolen uppställer för klagandenas rättigheter enligt fördraget (se domen i det ovannämnda målet Automec mot kommissionen, punkt 89) kan den tidigare och den nya förordningen vara till hjälp för de nationella domstolarna vid bedömningen av lagenligheten av de avtalsvillkor som de har att bedöma.

- 53 Med hänsyn till de ovannämnda principerna skall det kontrolleras om kommissionen har gjort en uppenbart felaktig bedömning genom att avslå klagomålen på grund av att det inte förelåg ett tillräckligt gemenskapsintresse av att fortsätta utredningen (se domen i det ovannämnda målet Tremblay m. fl. mot kommissionen, punkt 64).

— Hinder för korsvisa transaktioner över gränserna

- 54 Sökandena har gjort gällande att standardavtalet innehöll klausuler som uppenbart syftade till att hindra återförsäljning över gränserna av produkter som omfattades av avtal mellan distributörerna i nätverket. I synnerhet hade återförsäljaren förbundit sig att göra ett månatligt inköp av produkter enligt avtal, att ta upp beställningar från koncessionsgivaren och tillhandahålla denne ett tillräckligt stort antal beställningar för att denne skulle kunna hålla ett minsta lager. Vidare gör instruktionen det möjligt att fastställa att det inte förekom någon försäljning mellan återförsäljare i nätverket, samt att det förekom ett antal indicier på att koncessionsgivaren vill förhindra sådana transaktioner, såsom cirkulär med en hotfull underton från koncessionsgivaren till återförsäljarna.
- 55 Förstainstansrätten anser däremot att kommissionen kunde bedöma att själva formuleringarna i standardavtalet, enligt vilket återförsäljarna förbjöds att sälja produkter som omfattades av avtalet till utomstående distributörer, inte räckte för att sökandenas invändningar inte skulle beaktas och att sättet att tvinga återförsäljarna att göra inköp hos koncessionsgivaren inte i sig nödvändigtvis rörde inköp från andra återförsäljare i nätverket av enbart produkter som omfattades av avtalet.
- 56 Det har heller inte visats att kommissionen uppenbart felaktigt drog slutsatsen att de indicier som inledningsvis var till nackdel för koncessionsgivaren ytterst visade sig inte vara tillräckligt exakt och inbördes överensstämmande för att läggas till grund för slutsatsen att det skett en överträdelse som eventuellt kan ge stöd åt att det gjorts en kontroll av lagenligheten.

- 57 I de cirkulär som inledningsvis lades Volkswagen till last anklagas de franska återförsäljarna för att genom icke auktoriserade ombud återexportera fordon och varnas dessa för att företa "någon som helst export i strid med sina avtal...". Det framgår således inte av cirkulärens lydelse att dessa syftade till att förbjuda försäljning över gränserna mellan auktoriserade distributörer.
- 58 Som intervenienten påpekade under förhandlingen, utan att bli motsagd av sökandena, kunde den omständigheten att det inte förekom korsvisa transaktioner över gränserna bero på att Volkswagen hade möjlighet att erbjuda sina återförsäljare samtliga modeller med kort leveranstid och bevilja leverantören kredit.
- 59 Det har således inte visats att kommissionen gjorde en uppenbart felaktig bedömning då den avslutade utredningen av klagomålen vad beträffar den påstådda konkurrensbegränsningen, trots dess objektiva stora betydelse för upprättandet av en gemensam marknad mellan medlemsstaterna (domstolens dom av den 13 juli 1966 i de förenade målen 56/64 och 58/64, Consten och Grundig mot kommissionen, REG 1966, s. 429; svensk specialutgåva, volym 1).
- Begränsning av återförsäljarnas möjligheter att göra inköp utanför reservdelsnätverket
- 60 Sökandena har gjort gällande att standardavtalet begränsade återförsäljarnas möjligheter att tillgå reservdelar hos tredje leverantörer, genom att återförsäljarna var tvungna att köpa bestämda kvantiteter av koncessionsgivaren och att fordra en minst lika lång avtalsgaranti av tredje tillverkare som Volkswagens garanti.

- 61 Med anledning av att återförsäljarna endast fick köpa in ett visst antal reservdelar av märket Volkswagen enligt det automatiserade lagringssystem som koncessionsgivaren infört (nedan kallat GAS), var en återförsäljare som anslöt sig till systemet tvungen att av koncessionsgivaren beställa en stor andel reservdelar som också fanns tillgängliga hos tredje man och hålla ett alltför stort lager med låg omsättning.
- 62 Förstainstansrätten påpekar, vilket också följer av prövningen av dessa klausuler, att standardavtalet uttryckligen gav distributörer inom nätverket möjlighet att, förutom i fall av garantireparationer och återkallelse av produkter som omfattades av avtalet, göra inköp hos valfri tredje man av delar av samma kvalitet som dem som distribuerades av koncessionsgivaren.
- 63 Det följer inte av omständigheterna i målet att omfattningen av skyldigheten att hålla lager inte grundades på preliminära uppskattningar och att distributörerna inte hade frihet att välja mellan koncessionsgivarens priser och de eventuellt lägre priser som andra leverantörer erbjöd, varför den höga koncentrationen av inköp hos koncessionsgivaren kunde förklaras av att återförsäljaren hade ett objektiva intresse av detta (punkt 58 ovan).
- 64 Förstainstansrätten anser inte att kommissionen gjorde en uppenbart felaktig bedömning då den fastslog att Volkswagens strävan efter enhetlighet i fråga om kvalitetsvillkoren för olika originalreservdelar gynnade slutkonsumentens intresse av att få en så fördelaktig garanti som möjligt, eller åtminstone en garanti som var lika fördelaktig som tillverkarens garanti.
- 65 Oberoende av antalet användare inom nätverket har det inte visats att återförsäljarna var tvungna att använda GAS, eller att de distributörer som beslutat sig för att använda systemet därigenom ålades automatiska leveranser. Systemet kunde tvärtom förväntas innebära en förenkling och följaktligen en förbättrad lönsamhet avseende koncessionerna.

66 Det har således inte visats att kommissionen uppenbart begick ett fel då den avslutade utredningen av klagomålen avseende villkoren för leverans av reservdelar till återförsäljarna.

— Skyldigheten att inte konkurrera utanför det område som omfattas av försäljningsavtalet

67 Sökandena har vänt sig mot att kommissionen avstått från att fastslå att förbudet för återförsäljaren att utanför sitt avtalade försäljningsområde distribuera nya fordon i konkurrens med de fordon som omfattas av avtalet är olagligt, även om en sådan möjlighet i sig inte hade kunnat hindra den berördes affärsverksamhet inom försäljningsområdet.

68 Rätten påpekar, vilket kommissionen själv har påpekat, att det framgår av handlingarna i målet att en återförsäljare verkligen har uteslutits ur nätverket på grund av att han hade gått med på att distribuera fordon av andra märken utanför det område som omfattades av hans avtal. Det har dock inte visats att det systematiskt har företagits uppsägningar på denna grund.

69 Under dessa förhållanden kunde kommissionen räkna med att de nationella domstolarna på ett ändamålsenligt sätt kunde uttala sig om lagenligheten av det omtvistade villkoret mot bakgrund av artikel 85.1 i fördraget, för att med stöd av nationella bestämmelser bedöma vilken räckvidd och vilka följder, särskilt i skadeståndshänseende, det skulle få för den i standardavtalet inskrivna vägran att sälja till distributörer utanför nätverket om villkoret skulle komma att förklaras ogiltigt.

70 Det har således inte visats att kommissionen på denna punkt uppenbart har begått ett fel som medför att avslagsbesluten är ogiltiga.

— Den omständigheten att standardavtalet utsträcks till att omfatta begagnade fordon

- 71 Sökandena har invänt mot att kommissionen inte ansett att de villkor i standardavtalet som begränsar återförsäljarens frihet att göra inköp av reservdelar hos tredje leverantörer i egenskap av försäljare av begagnade fordon, vilka inte längre omfattas av avtalet, och att vända sig till andra näringsidkare som tillhandahåller samma garantier som koncessionsgivaren är av konkurrensbegränsande beskaffenhet. Därtill anser sökandena att det omtvistade villkoret innebär att de går miste om undantaget enligt de nya bestämmelserna.
- 72 Det framgår tvärtom att kommissionen, utan att behöva göra mer omfattande undersökningar, kunde anse att villkoren för leverans av reservdelar för begagnade fordon inte begränsade återförsäljarnas handlingsfrihet utöver de krav som sammanhänger med såväl tillverkarens som hela nätverkets arbete med att upprätthålla märket. Det framgår av handlingarna i målet att Volkswagen har gjort gällande, utan att det bestritts av sökandena, att utvecklingen av nybilsförsäljningen i allt större utsträckning fordrar att försäljningen av begagnade bilar hålls under kontroll.
- 73 Rätten anser således inte att kommissionen har använt sitt utrymme för skönsmässig bedömning på ett uppenbart felaktigt sätt.

— Tilläggsavtal för finansieringen av krediter till enskilda

- 74 Sökanden i mål T-189/95 har gjort gällande att den skyldighet, vilken åläggs återförsäljarna genom tilläggsavtal för finansieringen av krediter till enskilda, att föreslå sina kunder de finansieringsformer som tillhandahålls av koncessionsgivarens dotterbolag, gjorde den kredit eller de kreditvillkor som återförsäljaren kunde erhålla

för de produkter som omfattades av avtalet beroende av omfattningen av den kundkredit som återförsäljaren kunde förmedla. Detta tillvägagångssätt, vilket strider direkt mot artikel 85.1 c i fördraget, begränsar konkurrensen från självständiga kreditinstitut till nackdel för konsumenten.

75 Rätten fastslår att det inte har visats att återförsäljarna varit rättsligt tvingade att ingå de omtvistade tilläggsavtalen. Även om koncessionsgivaren därtill skulle ha erkänt att han tidigare har förbundet storleken på premien för investeringen med hur många fall av finansiering den avtalslutande återförsäljaren ordnar, följer det inte av omständigheterna i målen att detta alltjämt är fallet.

76 Under dessa omständigheter har det inte visats att kommissionen begick ett uppenbart misstag då den drog slutsatsen att gemenskapsintresset inte fordrade att klagomålen utreddes ytterligare på denna punkt.

— Koncessionsgivarens tillgång till återförsäljarens handlingar samt datorisering

77 Sökanden i mål T-185/96 anser sig, tvärtemot den bedömning som framgår av avslagsbeslutet, ha motbevisat koncessionsgivarens påståenden om att dennes datasystem inte var obligatoriskt, att det hade varit omöjligt att återsända uppgifter från återförsäljarna till koncessionsgivaren utan de förstnämndas vetskap och att kundregistret inte fanns bland de handlingar, som vidarebefordrades till koncessionsgivaren.

78 Det framgår inte av handlingarna i målet att användning av det datoriserade systemet givit upphov till en avtalskyldighet. Då det för övrigt inte visats att koncessionsgivaren har missbrukat systemet kan rätten inte fastslå att kommissionens slutsats att utredningen av klagomålen inte gjorde det möjligt för kommissionen att

skilja rationaliseringen av koncessionsgivningen, vilket objektivt var syftet med det omtvistade systemet, från dess eventuellt konkurrensbegränsade följder, var uppenbart felaktig.

- 79 Det kan således inte fastställas att kommissionen har gjort sig skyldig till en uppenbart felaktig bedömning i detta hänseende.

— Ensidig uppsägning och ändring av det försäljningsområde som omfattas av koncessionen

- 80 Sökandena har påpekat att det inte var nödvändigt för kommissionen att göra en undersökning för att kunna bedöma den konkurrensbegränsande verkan av koncessionsgivarens ensidiga rättighet att ändra det område som omfattas av koncessionen och att säga upp avtalet på exceptionella grunder. Kommissionen lät sig inte beröras av Volkswagens påstående att det inte skett någon uppsägning på grund av att en viss lägsta andel av förväntad försäljning inte uppnåtts, medan samma påstående dementerats i åtminstone ett fall, vilket inte utesluter möjligheten att det förekommit andra fall av uppsägning.
- 81 Det följer av själva argumentets lydelse att koncessionsgivaren inte kan påstås ha gjort systematiskt bruk av de kritiserade villkoren, vars konkurrensbegränsande beskaffenhet inte följer av enbart deras lydelse.
- 82 Det framgår således inte att kommissionen klart saknat grund för att besluta att avstå från ytterligare utredningar för att avgöra den omtvistade klausulens räckvidd.
- 83 Det har därmed inte visats att kommissionen gjort sig skyldig till en uppenbart felaktig bedömning genom att besluta att inte fortsätta undersökningen av de

anmärkningar som inledningsvis riktades mot de villkor som prövats ovan, medan intervenienten dessutom vid förhandlingen, utan att motsägas av sökandena på denna punkt, gjorde gällande att standardavtalet i mellantiden har ersatts av en ny avtalsbestämmelse som överensstämmer med det nya systemet.

84 Talan kan således inte vinna bifall på den andra grunden.

Den tredje grunden: Avslagsbesluten är otillräckligt motiverade

85 Sökandena har vidare anmärkt att avslagsbesluten är bristfälligt motiverade på vissa punkter.

86 I den mån dessa spridda anmärkningar kan anses vara en verklig grund för ogiltigförklaring är det tillräckligt att, som framgår av undersökningen av de två första grunderna, fastslå att avslagsbesluten inte har givits en bristfällig motivering som hade kunnat hindra sökandenas möjlighet att bestrida att de var välgrundade eller rättens kontroll av deras lagenlighet.

87 Talan kan således inte vinna bifall på den tredje grunden.

88 Av detta följer att yrkandena om ogiltigförklaring i mål T-185/96, T-189/96 och T-190/96 skall ogillas.

Skadeståndsyrkandena (mål T-189/96 och T-190/96)

- 89 Sökandena i mål T-189/96 och T-190/96 har till stöd för sina skadeståndsyrkanden i huvudsak anfört att kommissionen gentemot dem har begått ett allvarligt fel som har samband med dess felaktiga bedömningar i rättsligt och faktiskt hänseende och dess beslut att avslå deras klagomål.
- 90 Då det inte förekommer några omständigheter till stöd för att avslagsbesluten skulle vara olagliga och sökandena därmed inte gjort en särskild invändning om att detta skulle vara fallet, kan rätten inte fastslå att kommissionen gjort sig skyldig till ett fel för vilket gemenskapen blir skadeståndsansvarig.
- 91 Av detta följer att skadeståndsyrkandena i mål T-189/96 och T-190/96 inte kan vinna bifall.
- 92 Av det anförda följer att talan i de tre målen skall ogillas i sin helhet.

Rättegångskostnader

- 93 Enligt artikel 87.2 första stycket i rättegångsreglerna skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Med stöd av artikel 87.3 första stycket i rättegångsreglerna kan dock rätten besluta att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad, om särskilda omständigheter motiverar det. Enligt artikel 87.4 tredje stycket i rättegångsreglerna kan rätten förordna om att andra än medlemsstater och institutioner som har intervenerat i ett mål skall bära sina rättegångskostnader.

- 94 Det framgår av de omständigheter som föregått tvisten att kommissionens radikalt ändrade hållning föranledde sökandena att begära att denna inför rätten förklarade skälen för att den avvek från sin första bedömning av villkoren i standardavtalet.
- 95 Under dessa omständigheter skall sökandena endast bära sin egen rättegångskostnad.

På dessa grunder beslutar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN (tredje avdelningen)

följande dom:

- 1) Talan i mål T-185/96 ogillas.
- 2) Talan i mål T-189/96 och T-190/96 kan inte prövas på den andra grunden.
- 3) Talan i mål T-189/96 och T-190/96 ogillas i övriga delar.

4) Vardera parten skall bära sin rättegångskostnad, så även intervenienten.

Tiili

Potocki

Cooke

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 21 januari 1999.

H. Jung

V. Tiili

Justitiesekreterare

Ordförande